

राष्ट्रीय खाद्य तेल अभियान-तेलबिया (NMEO-OS) अंतर्गत सन २०२४-२५ च्या उन्हाळी हंगामाच्या (भुईमुग व तीळ) वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : राखातेअ-२०२४/प्र.क्र.४४(भाग-१)/४-अ

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय विस्तार, मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक: ०७ फेब्रुवारी, २०२५

संदर्भ:-

- १.कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. राखातेअ-२०२४/प्र.क्र.४४/४-अ, दि.३१/०१/२०२५.
- २.केंद्र शासनाचे पत्र क्र. २-१४/२०२२/NFSM-Oilseeds (E-११२०४४), दि.०४/०२/२०२५.
- ३.कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र. विप्र२/राखातेअ/वा.कृ.आ.२०२४-२५/उन्हाळी/प्र.क्र.०१/३३(र)/२०२५, दि.०५/०२/२०२५.
- ४.कृषि आयुक्तालयाचे पत्र जा.क्र. विप्र२/राखातेअ/वा.कृ.आ.२४-२५/उन्हाळी/प्र.क्र.०१/३३(र)/२०२५, दि.३१ जानेवारी, २०२५.
- ५.कृषि व पदुम विभागाचा शासन निर्णय क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.३१/१७ अ, दि.१९/०४/२०१७.
- ६.कृषि व पदुम विभागाचा शासन परिपत्रक क्र. संकीर्ण-०९१९/प्र.क्र.२२१/१४ अ, दि.०४/११/२०२०.

प्रस्तावना:

राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान-तेलबिया (NMEO-OS) राबविणेसाठी नविन कार्यकारी सूचना (Operational guidelines) केंद्र शासनाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध झाल्या आहेत. सदर मार्गदर्शक सूचनांनुसार सदरील अभियान सन २०२४-२५ ते २०३०-३१ या कालावधीत राबविण्यात येणार आहे. राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान-तेलबिया (NMEO-OS) अंतर्गत नियमित कार्यक्रमासाठी सन २०२४-२५ साठी रु.१२४७१.६४ लाखाच्या सुधारित वार्षिक कृती आराखड्यास संदर्भ क्र.१ च्या शासन निर्णयान्वये प्रशासकीय मान्यता देण्यात आली आहे.

केंद्र शासनाने संदर्भ क्र.२ च्या पत्रान्वये राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान-तेलबिया (NMEO-OS) अंतर्गत सन २०२४-२५ च्या उन्हाळी हंगामासाठी भुईमुग व तीळ यासाठी १२ जिल्ह्यांचा समावेश करून वार्षिक कृती आराखड्यास मंजूरी प्रदान केली आहे.

त्यानुषंगाने राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान- तेलबिया अंतर्गत सन २०२४-२५ साठीच्या उन्हाळी हंगामाकरिता भुईमुग व तीळ यासाठीच्या वार्षिक कृती आराखड्यास प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. याबाबत शासन पुढीलप्रमाणे निर्णय घेत आहे -

शासन निर्णयः

१. राष्ट्रीय खादय तेल अभियान-तेलबिया (NMEO-OS) अंतर्गत सन २०२४-२५ च्या उन्हाळी हंगामाकरिता भुईमुग व तीळ यासाठीच्या रु.५.५५०७ कोटीच्या (रुपये पाच कोटी, पंचावन्न लाख, सात हजार फक्त) निधीच्या वार्षिक कृती आराखडयास पुढीलप्रमाणे प्रशासकीय मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र	बाब	परिमाण	दर	भौतिक लक्षांक		आर्थिक लक्षांक(रु. लाखात)		
				क्षेत्र (हे.)	प्रमाण (क्विंट.)	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	एकूण
	मूल्य साखळी भागीदार							
१.	प्रमाणित बियाणे वितरण							
	भुईमुग	क्विंटल	रु.११४००/क्विं	३०००	४५००	३०७.८०	२०५.२०	५१३.००
	तीळ	क्विंटल	रु.१२०००/क्विं	५५०	१६.५	१.१९	०.७९	१.९८
	एकूण			३५५०	४५१६.५	३०८.९८८	२०५.९९२	५१४.९८
२.	शेतकरी प्रशिक्षण	नंबर	रु.३००००		८९	१६.०२	१०.६८	२६.७०
३.	शेतकरी शेती शाळा	नंबर	रु.३५०००		१२	२.५२	१.६८	४.२०
४.	व्यवस्थापन सहाय्य		प्रशिक्षण व बियाणे वितरणाच्या १.५ टक्के			४.८८	३.२५	८.१३
५.	कृषी मॅप सपोर्ट	नंबर	रु.३०		३५५०	०.६४	०.४३	१.०७
	एकूण					३३३.०४	२२२.०३	५५५.०७

२. कृषी उन्नती योजनेच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार उन्हाळी हंगाम सन २०२४-२५ साठीच्या रु.५.५५०७ कोटीच्या (केंद्र हिस्सा रु.३.३३०४ कोटी + राज्य हिस्सा रु.२.२२०३ कोटी) वार्षिक कृती आराखडयास केंद्र व राज्य हिस्श्याचा (६० : ४०) या प्रमाणात जिल्हानिहाय प्रवर्गनिहाय निधीचा तपशील खालीलप्रमाणे:-

राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान - तेलबिया - उन्हाळी हंगाम सन २०२४-२५													
प्रवर्गनिहाय निधी तपशील													
(आर्थिक लाख)													
अ. क्र.	जिल्हा	केंद्र हिस्सा				राज्य हिस्सा				एकूण			
		सर्व साधारण	अनु. जाती	अनु. जमाती	एकूण	सर्व साधारण	अनु. जाती	अनु. जमाती	एकूण	सर्व साधारण	अनु. जाती	अनु. जमाती	एकूण
१	नाशिक	२२.६७१३४	५.५८०९९	१०.११३६२	३८.३६५९५	१५.११४२२	३.७२०६६	६.७४२४२	२५.५७७३०	३७.७८५५६	९.३०१६५	१६.८५६०४	६३.९४३२५
२	धुळे	२२.४६५९५	५.८३२००	१०.०६८००	३८.३६५९५	१४.९७७३०	३.८८८००	६.७१२००	२५.५७७३०	३७.४४३२५	९.७२०००	१६.७८०००	६३.९४३२५
३	जळगाव	१.६११३०	०.२२२००	०.०६६००	१.८९९३०	१.०७४२०	०.१४८००	०.०४४००	१.२६६२०	२.६८५५०	०.३७०००	०.११०००	३.१६५५०
४	अहिल्या नगर	३१.४३४६०	९.०२४००	३.३०६००	४३.७६४६०	२०.९५६४०	६.०१६००	२.२०४००	२९.१७६४०	५२.३९१००	१५.०४०००	५.५१०००	७२.९४१००
५	पुणे	३४.२५४६०	५.७९६००	३.७१४००	४३.७६४६०	२२.८३६४०	३.८६४००	२.४७६००	२९.१७६४०	५७.०९१००	९.६६०००	६.१९०००	७२.९४१००
६	सातारा	३०.३२५९५	७.८६६००	०.१७४००	३८.३६५९५	२०.२१७३०	५.२४४००	०.११६००	२५.५७७३०	५०.५४३२५	१३.११०००	०.२९०००	६३.९४३२५
७	सांगली	३५.४६६६०	८.११८००	०.१८०००	४३.७६४६०	२३.६४४४०	५.४१२००	०.१२०००	२९.१७६४०	५९.१११००	१३.५३०००	०.३००००	७२.९४१००
८	कोल्हापूर	३१.८७९९५	६.२८८००	०.१९८००	३८.३६५९५	२१.२५३३०	४.१९२००	०.१३२००	२५.५७७३०	५३.१३३२५	१०.४८०००	०.३३०००	६३.९४३२५
९	छ. संभाजी नगर	३६.८०७९०	५.९९४००	०.७८०००	४३.५८१९०	२४.५३८६०	३.९९६००	०.५२०००	२९.०५४६०	६१.३४६५०	९.९१०००	१.३००००	७२.६३६५०
१०	बीड	०.८४५३४	०.१४४००	०.००६००	०.९९५३४	०.५६३५६	०.०९६००	०.००४००	०.६६३५६	१.४०८९०	०.२४०००	०.०१०००	१.६५८९०
११	लातूर	०.८१५३४	०.१६८००	०.०१२००	०.९९५३४	०.५४३५६	०.११२००	०.००८००	०.६६३५६	१.३५८९०	०.२८०००	०.०२०००	१.६५८९०
१२	बुलढाणा	०.५३६६४	०.२५२००	०.०२४००	०.८१२६४	०.३५७७६	०.१६८००	०.०१६००	०.५४१७६	०.८९४४०	०.४२०००	०.०४०००	१.३५४४०
	एकूण	२४९.११५५१	५५.२८४९९	२८.६४१६२	३३३.०४२१२	१६६.०७७००	३६.८५६६६	१९.०९४४२	२२२.०२८०८	४१५.१९२५१	९२.४१६५५	४७.७३६०४	५५५.०७०२०

३. उन्हाळी हंगामात भुईमुग व तीळ पिकाची पेरणी १५ फेब्रुवारी, २०२५ पर्यंत करणेबाबतची कृषी विद्यापीठाची शिफारस आहे. त्यामुळे योजनेच्या अंमलबजावणीसाठी कमी कालावधी शिल्लक आहे.

४. राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियान या योजनेतर्गत केंद्र शासनाकडून नियमित योजनेचा पुढील हप्त्याचा १००% निधी प्राप्त झाल्यास शिल्लक राहणाऱ्या बचत निधीमधून सदर अभियान राबविण्यात येईल किंवा या योजनेतर्गत केंद्र शासनाकडून पुढील हप्त्याचा निधी प्राप्त न झाल्यास तो सन २०२५-२६ च्या कार्यक्रमात प्रलंबित दायित्व म्हणून समाविष्ट करण्यात येईल.

५. सदर अभियानाच्या अंमलबजावणीकरीता केंद्र व राज्य हिस्स्याचा निधी प्रवर्गानिहाय ६०: ४० प्रमाणात अर्थसंकल्पीय वितरण प्रणालीद्वारे आयुक्त (कृषि) यांना उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर निधी केंद्र व राज्य हिस्स्याच्या पुढील लेखाशिर्षाखाली सन २०२४-२५ करिता करण्यात आलेल्या अर्थसंकल्पीय तरतूदीतून खर्ची टाकण्यात यावा -

प्रवर्ग	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा
सर्वसाधारण	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीकसंवर्धन ११४, तेलबिया (००)(०६)कृषि उन्नती योजना-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१२४९८), ३३-अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक डी-३ २४०१- पीकसंवर्धन ११४, तेलबिया (००)(०१)कृषि उन्नती योजना-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (जिल्हा परिषद) (राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१५३५), ३३-अर्थसहाय्य
अनुसूचित जाती	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१- पीक संवर्धन (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (०१) (२८) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-गळीतधान्य आणि तेलताड (केंद्र हिस्सा ६०%) (२४०१८४२८), ३३- अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक एन-३ २४०१- पीक संवर्धन (७८९) अनुसूचित जाती उपयोजना (०१) (२८) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-गळीतधान्य आणि तेलताड (राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१८४३७), ३३-अर्थसहाय्य
अनुसूचित जमाती	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (१४) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(केंद्र हिस्सा ६०%) (आक्षेप्यो) (२४०१८४८६), ३३- अर्थसहाय्य	मागणी क्रमांक टी-५ २४०१- पीक संवर्धन (७९६) जनजाती क्षेत्र उपयोजना (०१) (१४) कृषि उन्नती योजना- राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा अभियान-राष्ट्रीय तेलबिया व तेलताड अभियान लघुअभियान-१ (तेलबिया) (कें.पु.यो)(राज्य हिस्सा ४०%) (२४०१८४७७), ३३- अर्थसहाय्य

६. सन २०२४-२५ च्या उन्हाळी हंगामासाठी राज्यात सदर अभियानाची अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्याच्या दृष्टीने निधी आहरण व वितरण करणेसाठी, पुढीलप्रमाणे नियंत्रण तसेच, आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहेत.

स्तर	नियंत्रण अधिकारी	आहरण व संवितरण अधिकारी
आयुक्तालय स्तर	आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, पुणे	सहाय्यक संचालक (लेखा-१) कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य पुणे.

७. केंद्र शासनाने सदर अभियानांतर्गत विहित केल्याप्रमाणे अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती तसेच महिला शेतकरी लाभार्थ्यांना सदर योजनेंतर्गत लाभ देण्यात यावा.

८. केंद्रीय कृषि मंत्रालयाने राष्ट्रीय खादय तेल अभियान अंतर्गत राज्य शासनास सन २०२४-२५ करिता दि. ३१ जानेवारी, २०२५ रोजीच्या पत्रान्वये मंजूर केलेल्या कृती आराखड्यानुसार आणि वेळोवेळी केंद्रीय मंत्रालयाने दिलेल्या दिशानिर्देशानुसार सदर अभियानाची अंमलबजावणी करणे बंधनकारक राहिल, याबाबत संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी राज्यस्तरावरून अभियानाचे सनियंत्रण करावे, त्याप्रमाणे अभियानाची प्रभावी अंमलबजावणी व सनियंत्रणाकरिता वेळोवेळी अधिनस्त कार्यालयांना निर्देशित करावे.

९. राष्ट्रीय खाद्यतेल अभियानाच्या विविध घटकांतर्गत लाभार्थी शेतकरी निवडतेवेळी अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकऱ्यांना वा सदर शेतकऱ्यांच्या गटांना प्राधान्य देण्यात यावे. तसेच, शेतकऱ्यांचे अर्ज मागवून पारदर्शक पद्धतीने लाभार्थ्यांची निवड करावी.

१०. या अभियानांतर्गत विविध निविष्टांच्या खरेदीसाठी (खते, औषधे, बियाणे, सिंचन साधने, यंत्र/औजारे इ.) शासनाच्या प्रचलित धोरणानुसार थेट लाभार्थ्यांच्या बँक खाती अनुदान जमा करण्यात (Direct Benefit Transfer) यावे. सदर निविष्टांचे खुल्या बाजारातून खरेदी करण्याचे स्वातंत्र्य लाभार्थ्याला राहिल. तथापि, या अभियानांतर्गत शासकीय संस्थांनी/ शासनाच्या सार्वजनिक उपक्रमांनी उत्पादित केलेल्या निविष्टांचा पुरवठा करण्यात येत असल्यास संदर्भाकीत शासन निर्णय दि.१९/०४/२०१७ नुसार कार्यवाही करावी.

११. कृषि विभागाच्या योजनांची महा-डीबीटी पोर्टलद्वारे अंमलबजावणी करण्याबाबत संदर्भाधीन शासन परिपत्रक दि.०४/११/२०२० नुसार कृषि यांत्रिकीकरण, सिंचन साधने व सुविधा, प्रमाणित बियाणे वितरण व पिक प्रात्यक्षिके या बाबींची अंमलबजावणी करावी.

१२. संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांनी/तालुका कृषि अधिका-यांनी अभियानाकरीता लाभार्थ्यांची निवड करून अभियानांतर्गत समाविष्ट कार्यक्रम राबविण्याच्या दृष्टीने लाभार्थ्यांची यादी तालुका स्तरावर संकलीत करावी. सदर यादीमध्ये शेतक-यांचे नांव, गांव, सर्वे/गट क्रमांक या बाबींसह मोबाईल/दूरध्वनी क्रमांक, बँक खाते क्रमांक, आधार क्रमांक इ. बाबतच्या माहितीचा अंतर्भाव असावा. त्याचप्रमाणे अभियानांतर्गत निवडण्यात आलेल्या लाभार्थ्यांची यादी निधी प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसांमध्ये कृषि विभागाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांची राहिल.

१३. सदर लाभार्थ्यांच्या यादीनुसार सर्व लाभार्थी शेतक-यांच्या शेतावर हाती घेण्यात आलेल्या कार्यक्रमाची प्रत्यक्ष तपासणी त्या-त्या गावातील कृषि सहाय्यकांनी करावयाची असून, त्यांनी आपला अहवाल तालुका कृषि अधिका-यांमार्फत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिका-यांना सादर करावयाचा आहे. त्याचप्रमाणे, कृषि सहाय्यकांचे अहवाल प्राप्त होताच सदर कार्यक्रमांतर्गत राबविण्यात आलेल्या कामांच्या पर्यवेक्षीय तपासणीचे उचित प्रमाण संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण) यांनी मार्गदर्शक सूचनेमध्ये विहित करावे.

१४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०२०७१२५३१९५१०१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(रुचिता पिंपळे)

कक्ष अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. मंत्री (कृषि) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानसभा, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ३) मा. विरोधी पक्ष नेता, विधानपरिषद, विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई
- ४) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ५) अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ७) प्रधान सचिव (कृषि), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ९) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला.
- १०) संचालक (विस्तार व प्रशिक्षण), कृषि आयुक्तालय, साखर संकुल, शिवाजीनगर, पुणे.
- ११) सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक
- १२) सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी
- १३) महालेखाकार (स्थानिक निकाय लेखा परीक्षा व लेखा), मुंबई.
- १४) महालेखापाल (लेखा परीक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
- १५) महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता) महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
- १६) सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य
- १७) सहायक संचालक (लेखा-१), कृषि आयुक्तालय, पुणे
- १८) वित्त विभाग (कार्या. व्यय-१ / अर्थसंकल्प - १३), मंत्रालय, मुंबई
- १९) निवड नस्ती (कार्यासन- ४ अ)